

MÓSER ZOLTÁN:

Nyitom szemem álmra

Balassi Bálint hirtelen élete

A *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon* Balassi-címszavának képaláírásában meglepő mondat olvasható: „Balassi-emléktáblák Lengyelországban: emléke itt megbecsültebb, mint hazájában.” Hogy ebben semmi túlzás nincs, azt Móser Zoltán Balassi életét megelevenítő „képeskrónikája”, a *Nyitom szemem álmra* is bizonyítja. A kötet ugyanis nem véletlenül jelent meg két nyelven – lengyelül és magyarul – 2004 nyárutóján, s nem véletlenül mutatták be éppen a lengyelországi Krosnában, ahol a jubileumi év leggazdagabb külhoni Balassi-rendezvényssorozatára került sor. (Balassi válogatott verseinek harmadik lengyel nyelvű kiadása is ez alkalomból látott napvilágot.)

Móser Zoltán harmincegyedik kötetének fényképei hat téma köré csoportosulnak. A könyv szerkezetének kialakulásáról a szerző részletesen vall *Bevezető helyett* című előszavában. Míg az első rész a költő életének felföldi színhelyeit, szűkebb pátriáját mutatja be, a második fejezet „a megasztulásról” szól, „amely nélkül Balassi élete és költészete nem lenne hiteles”. Móser a bemutatást így folytatja: „A harmadik fejezetnek az Inventio poetica, Balassitól

való címet adtam: az itteni képek amolyan játékos értelmezések, de melyik fotó nem az? A negyedik és ötödik rész tovább követi Balassi életét s »laktam földjét« egészen Esztergomig. [...] Az utolsó rövid fejezet a halálra felkészülő, a bűneit (élte fertelmességeit) meggyónó, a megtisztulásban reménykedő, nagy kínokat szenvedő Balassit kívánja – ha halványan is – felidézni.” Ezért látható itt a malborki vár megfeszített Krisztust ábrázoló oszlopfeje, s a megkapóan kifejező, szinte élő Krisztus-szobor a Lidzbark Warmiński-i palotából. Az utóbbi fejezet meghatározó képei a hősi halál színhelyét, Esztergom fenyegető, az olvasóra szinte rázuhanó várfalait és a temetési helyet, a hibe evangélikus templomot ábrázolják.

Móser Zoltán *Kivel mit gondolok* című bevezetője nem olvasható lengyelül. Az így kibillent mérleg serpenyőjét az sem hozza egyensúlyba, hogy a kiváló Balassi-fordító Teresa Worowska tartalmas életrajzi ismeretetője pedig magyarul hozzáférhetetlen. Szerencsére a képmagyarázatok a kötet végén mind magyarul, mind lengyelül eligazítanak. Ennek illusztrálására idézzük, mi olvasható a dębnoi reneszánsz kastélynak szentelt öt fénykép magyarázataként: „Lengyelországi urak hívására 1589. szeptember végén »eltávozott ebből az országból« Balassi. Anyagi ügyeit rendezetlenül hagyta hátra, s a költészettel együtt a szerelemnek is végleg

búcsút mondott. Elhatározta, hogy már csak Mars és Pallas katonája lesz ezután, s a hadakozáson kívül csak tudománnyal foglalkozik majd. A lengyel földön Marst és Pallast kereső Balassit azonban végzete már legelső állomáshelyén Vénusszal hozta össze. Balassi Wesselényi itteni kastélyából 1590. május 9-én két levelet írt Zamojski lengyel kancellárhoz. Nem tudni, hogy mennyi időre tért ki ide Krakóból. Eckhardt Sándor Balassi itteni tartózkodására építette hipotézisét, amely szerint Balassi Céliája Wesselényiné Szárkándi Annával lenne azonos. Ez a kellőképpen nem bizonyított és kevésbé valószínű feltevés mára meggyökerezett a szakirodalomban is. A várkastély udvarában dombormű emlékeztet Balassi Bálintra.”

Móser Zoltán fényképei és azok „kísérő” szövegei révén tehát valóban részletesen megismerhetők Balassi Bálint élete. A fotókat illusztráló, „magyarázó” versek azok számára is ízelítőt adhatnak az európai rangú poéta költészetéből, akik eredendően „csak” a fényképekben akarnak gyönyörködni. A kiadvány jellegéből fakadóan legfontosabbak a fekete-fehér képek, melyek nemcsak dokumentálják Balassi életének színhelyeit, de meg is elevenítik őket. Érdekes az olyan részleteknél elidőzni, mint például a malborki vár faragott gyámköve vagy mint az egri várban látható turbános török domborműve.

Móser Zoltán masinájának lencséje az örökmécsre a legérzékenyebb, sötétkamrájában pedig hibátlan tökéletességgel kel életre a fényből és árnyékból ötvözőtt árnyalat is.

KOVÁCS ISTVÁN

(*Zsámbéki Kastély Kbt.*, Budapest, 2004, 237 oldal, ármegjelölés nélkül)

BENKŐ IMRE:

Utak

Fotóesszé

Ötödik fotóalbumával jelentkezett Benkő Imre fotóművész. Sok mindenben más ez a könyv, mint a megelőző négy. Abban elsősorban, hogy az idén 62 éves fotográfus tavaly év végén elérkezettnek látta az időt ahhoz, hogy saját kiadásában jelentessen meg könyvet. Aztán meg azért is, mert ez az első olyan album, amelybe nem egyetlen nagyobb munka szervesen építkező anyaga került, hanem sajátos – *saját* – válogatás az életműből. Évek, évtizedek alatt gyarapodott azoknak a fényképeknek a sora, amelyekből az *Utak* című album összeállt. A könyv lapjain összerendeződnek, sorozatokká, történetekké kerekednek ki a képek, és a sajátos „benkőimrés” képi nyelven beszélnek a világról.